

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 43/03

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. júna 2003 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho prerokoval prijatú sťažnosť J. Š., bytom P., zastúpeného advokátkou JUDr. D. Ď., B. B., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 260/94 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 260/94 p o r u š i l právo J. Š., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. J. Š. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 60 000 Sk (slovom šesťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Banskej Bystrici povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. J. Š. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 13 138 Sk (slovom trinásťtisícotridsaťosem slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Banskej Bystrici povinný vyplatiť na účet advokátky JUDr. D. Ď., č. účtu 10006-19728050/4900, vedený v Istrobanke, a. s., pobočke Banská Bystrica, do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 5. marca 2003 č. k. I. ÚS 43/03-12 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť J. Š., bytom P. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 260/94.

Zo sťažnosti, ktorú sťažovateľ podal prostredníctvom svojej právnej zástupkyne, vyplýva, že sťažovateľ podal 15. novembra 1994 na Okresnom súde v Banskej Bystrici žalobu proti Vojenským stavbám Bratislava, š. p., o náhradu mzdy z titulu neplatného zrušenia jeho pracovného pomeru. Konanie je vedené pod sp. zn. 10 C 260/94.

Sťažovateľ namieta, že v konaní pred Okresným súdom v Banskej Bystrici došlo k porušeniu jeho ústavou garantovaného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, pretože konanie vo veci trvá takmer osem rokov, pričom sťažovateľ sa podľa jeho vyjadrenia musel niekoľkokrát osobne na príslušnom súde domáhať, aby sa vo veci konalo bez prietáhov. Predmetnú vec nemožno považovať podľa názoru sťažovateľa za zložitú. Predlžovanie súdneho konania ho neúmerne psychicky zaťažuje, pričom má dôvodné obavy, či v čase právoplatnosti rozhodnutia vo veci bude jeho bývalý zamestnávateľ schopný splniť záväzok spočívajúci v zaplatení náhrady mzdy.

V dôsledku toho sa sťažovateľ nachádza dlhodobo a neprimerane k zložitosti prejednávanej veci v stave právnej neistoty.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol a listinami zdokumentoval, že ohľadom predmetnej veci opakovane vyčerpal právne prostriedky nápravy tým, že na prietahy v konaní podal opakovane sťažnosti podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov, avšak k náprave v postupe súdov nedošlo napriek prísľubu predsedníčky okresného súdu, ktorá aj konštatovala prietahy v konaní.

Na základe uvedeného sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd vec prejednal a vyslovil tento nález:

„Postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici v prejednávanej veci vedenej na tomto súde pod spisovou značkou 10 C 260/94 bolo porušené základné právo J. Š., bytom P., podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky obsahujúceho právo každého na verejné prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov.

Ústavný súd prikazuje Okresnému súdu v Banskej Bystrici, aby vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 10 C 260/94 konal bez zbytočných prietahov a v právnej veci navrhovateľa rozhodol do dvoch mesiacov od vydania tohto nálezu.

Ústavný súd priznáva J. Š., bytom P. v zmysle § 56 ods. 4 zákona č. 38/1993 Z. z. primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 60 000, -- Sk.“

V rámci prípravy pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd v Banskej Bystrici, zastúpený podpredsedom JUDr. G. S., listom z 1. apríla 2003, Spr. 4012/03 a sťažovateľ, zastúpený svojou advokátkou, stanoviskom z 28. mája 2003.

Podpredseda okresného súdu podrobne popísal priebeh súdneho konania vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 260/94 od podania návrhu sťažovateľom, t. j. 18. novembra 1994, až do 1. apríla 2003 a vo svojom stanovisku uznal, že vo veci vedenej na okresnom súde

pod sp. zn. 10 C 260/94 mohlo dôjsť k porušeniu základného práva na prerokovanie vec bez zbytočných prietáhov v období po roku 1999. Pred týmto obdobím ani po ňom nedošlo k subjektívnym prietáhom v konaní.

K vyjadreniu podpredsedu okresného súdu prostredníctvom svojej právnej zástupkyne sťažovateľ zaujal stanovisko, v ktorom uviedol, že trvá na podanej sťažnosti v celom rozsahu, a opätovne poukázal na skutočnosť, že v predmetnom prípade nešlo o prejednávanie veci právne či fakticky zložitej, pričom sťažovateľ dostatočne určito špecifikoval svoje uplatňované nároky, a preto zastáva názor, že správnym vedením predmetného sporu zo strany okresného súdu mohol byť tento i pri menšom počte úkonov vedený tak, aby vec bola rozhodnutá za nepomerne kratšie časové obdobie než takmer deväť rokov. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o náhradu mzdových nárokov, sťažovateľ pociťuje prejednávanie tejto veci trvajúce k dnešnému dňu už takmer deviaty rok (keď ani k dnešnému dňu nie je vo veci právoplatne rozhodnuté) za vážny zásah do svojich práv a žiada o vyhoviecie jeho návrhu v celom rozsahu. Sťažovateľ si uplatnil aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vo veci návrhu na náhradu mzdy z titulu neplatného zrušenia pracovného pomeru

sťažovateľa v konaní vedenom na Okresnom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 10 C 260/94:

Dňa 18. novembra 1994 podal sťažovateľ na Okresný súd v Banskej Bystrici žalobný návrh proti Vojenským stavbám Bratislava, š. p., o náhradu mzdy z titulu neplatného skončenia pracovného pomeru s príslušenstvom.

Dňa 21. februára 1995 sa vo veci uskutočnilo prvé pojednávanie, ktoré bolo odročené z dôvodu neúčasti odporcu.

Dňa 29. marca 1995 sa uskutočnilo vo veci ďalšie pojednávanie, ktoré bolo odročené za účelom výsluchu svedkov.

Dňa 7. júna 1995 sa uskutočnilo vo veci pokračujúce pojednávanie, ktoré sa vzhľadom na neúčasť jedného zo svedkov odročilo na neurčito.

Na pojednávaní dňa 10. augusta 1995 okresný súd vyniesol rozsudok, ktorým návrh sťažovateľa zamietol.

Proti zamietavému rozhodnutiu okresného súdu zahlásil sťažovateľ 17. októbra 1995 odvolanie, ktoré odôvodnil 7. novembra 1995.

Dňa 4. januára 1996 bol predmetný spis doručený Krajskému súdu v Banskej Bystrici (ďalej aj „krajský súd“), aby rozhodol o odvolaní sťažovateľa.

Krajský súd uznesením z 1. februára 1996 zrušil napadnutý rozsudok a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Predmetný spis bol doručený okresnému súdu 25. marca 1996.

Okresný súd po vrátení spisu niekoľkokrát urgoval odporcu, aby poskytol údaje týkajúce sa príjmu sťažovateľa.

Prvé pojednávanie po vrátení spisu na okresný súd uskutočnené 27. augusta 1996 bolo odročené na neurčito za účelom výsluchu ďalších svedkov.

Pojednávanie vytýčené na 27. november 1996 bolo odročené na neurčito z dôvodu neúčasti právneho zástupcu odporcu, svedkov a nedodania listinných dôkazov zo strany odporcu.

Dňa 26. februára 1997 sa uskutočnilo vo veci pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito s tým, že právny zástupca odporcu mal v stanovenej lehote oznámiť súdu adresu svedkyne.

Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 12. februára 1998 a bolo odročené na neurčito z dôvodu neúčasti svedkov a neúplnosti listinných dôkazov predložených odporcom.

Nasledujúce pojednávanie uskutočnené 20. januára 2000 bolo odročené na neurčito.

Na pojednávaní 6. apríla 2000 bol vo veci vynesovaný rozsudok.

Sťažovateľ podal 29. mája 2000 proti uvedenému rozsudku odvolanie.

Dňa 9. októbra 2000 bol spis doručený na krajský súd .

Dňa 7. novembra 2000 krajský súd napadnuté rozhodnutie okresného súdu sčasti zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Spis bol vrátený okresnému súdu 1. februára 2001.

Uznesenie krajského súdu bolo sťažovateľovi doručené 6. júna 2001.

Okresný súd v konaní pokračoval pojednávaním 23. novembra 2001, na ktorom právny zástupca odporcu vzniesol proti konajúcemu sudcovi námietku zaujatosti.

Dňa 20. decembra 2001 bol spis doručený na krajský súd.

Dňa 23. januára 2002 krajský súd vrátil predmetný spis okresnému súdu ako predčasne, resp. bezdôvodne predložený.

Dňa 11. marca 2002 okresný súd vyzval odporcu, aby v stanovenej lehote oznámil, či trvá na námietkach zaujatosti. Vzhľadom na to, že odporca na námietke zaujatosti trval, okresný súd spis opätovne predložil krajskému súdu, a to 2. mája 2002.

Krajský súd opätovne vrátil spis okresnému súdu s oznámením, že spis bol znovu predložený predčasne.

Po vyjadrení predsedníčky okresného súdu k námietke zaujatosti a predložení rozvrhu práce okresného súdu bol spis 27. septembra 2002 predložený krajskému súdu.

Krajský súd 7. novembra 2002 uznesením rozhodol, že konajúci sudca nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí.

Dňa 26. novembra 2002 sa uskutočnilo vo veci pojednávanie na okresnom súde, ktoré bolo odročené na neurčito.

Ďalšie pojednávania, ktoré sa uskutočnili 14. januára 2003 a 28. marca 2003, boli odročené.

Na nasledujúcom pojednávaní 1. apríla 2003 bol vo veci vyhlásený rozsudok.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal (...).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa zásadne naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma

vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 3/00). Podľa týchto kritérií posudzoval ústavný súd aj predmetnú vec.

Predmetom konania na okresnom súde je rozhodovanie o náhrade mzdy z titulu neplatného zrušenia pracovného pomeru sťažovateľa.

Ústavný súd je toho názoru, že ide o konanie, ktoré je svojou povahou náročné na dokazovanie - zistenie skutkového stavu potrebného pre rozhodnutie o merite veci, avšak vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by zdôvodňovali existujúci viac ako osemročný priebeh konania jeho zložitosťou.

Pokiaľ ide o druhé kritérium, teda správanie sťažovateľa, ústavný súd nezistil žiadnu zásadnú skutočnosť, ktorá by odôvodňovala zbytočné prieťahy v konaní. Sťažovateľ postupoval vždy v intenciách pokynov okresného súdu, v podstate riadne a včas plnil jeho výzvy. Na prieťahy v konaní spôsobené postupom okresného súdu viackrát upozornil orgány štátnej správy súdov a opätovne požadoval informáciu o stave konania vo veci.

Pokiaľ ide o tretie kritérium (postup súdu), ústavný súd zameral svoju pozornosť predovšetkým na obdobie od 26. februára 1997 do 12. februára 1998, keď vo veci okresný súd takmer jeden rok nevykonával úkony smerujúce k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania, ďalej na obdobie od 12. februára 1998 do 20. januára 2000, keď okresný súd bol opätovne takmer jeden rok a deväť mesiacov bez akéhokoľvek zákonného dôvodu nečinný. Ústavný súd ďalej zistil, že od rozhodnutia krajského súdu zo 7. novembra 2000 do 30. októbra 2001 počas takmer deviatich mesiacov okresný súd nekonal plynule a napokon v dôsledku postupu okresného súdu od 23. novembra 2001 do 27. septembra 2002 mohol krajský súd o námietke zaujatosti sudcu okresného súdu rozhodnúť až po deviatich mesiacoch.

Podľa názoru ústavného súdu práve uvedené obdobie celkove 4 rokov a 6 mesiacov nečinnosti, a to bez akýchkoľvek zákonných dôvodov malo rozhodujúci vplyv na zdĺhavosť namietaného konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd konštatuje, že uvedená nečinnosť okresného súdu je porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Uvedený postup okresného súdu nemôže odôvodniť ani tvrdenie podpredsedu okresného súdu o dlhodobej pracovnej neschopnosti konajúcej sudkyne v roku 1999.

Podľa názoru ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, a to len v tom prípade, že sa za tým účelom prijali včas a adekvátne opatrenia (mutatis mutandis I. ÚS 39/00, I. ÚS 55/02). Okresný súd vo svojom stanovisku neuviedol žiadne konkrétne skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné usudzovať, že v danej veci ide o takýto prípad.

Ústavný súd už tiež vyslovil, že je vecou štátu a organizácie práce súdov, aby za situácie, ak tomu nebráni žiadna zákonná prekážka, nedochádzalo k zbytočným prietahom v konaní. Uplatnenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nemôže byť zmarené len preto, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov súdu na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty (II. ÚS 52/99).

Povahu objektívnych príčin možno priznať právnym udalostiam, ale uplatnenie ústavou zaručeného práva sa nemôže zmariť nenáležitým správaním štátnych orgánov, ktoré v mene štátu zabezpečujú uplatnenie práv zaručených ústavou (II. ÚS 64/97).

V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasti okrem iných stelesnené také princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu), čo možno spoľahlivo vyvodiť z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané (I. ÚS 10/98).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd v konaní vedenom na Okresnom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 10 C 260/94 konštatoval porušenie práva sťažovateľa

na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, tak ako mu ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uplatnil a odôvodnil aj nárok na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia a náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 60 000 Sk.

Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde a s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce namietané porušenie označeného základného práva a tiež podľa zásad spravodlivosti uznal za odôvodnené priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v požadovanej výške 60 000 Sk.

Sťažovateľ si uplatnil aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, preto priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia vyčíslených tarifnou odmenou podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ktoré si vyžiadalo tri úkony (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu a zaujatie stanoviska k vyjadreniu okresného súdu) po 4 270 Sk a tri paušálne náhrady po 128 Sk, t. j. celkom v sume 13 138 Sk, ktoré je okresný súd povinný vyplatiť na účet jeho právnej zástupkyne.

Sťažovateľ sa domáhal aj toho, aby ústavný súd v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu konať v predmetnej veci tak, aby nedochádzalo k porušovaniu základného práva sťažovateľa.

Vzhľadom na to, že okresný súd 1. apríla 2003 vydal vo veci rozhodnutie, neprichádzalo do úvahy v okolnostiach danej veci rozhodnutie podľa § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júna 2003